

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Β΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Το τέχνασμα του Θεμιστοκλή

Τίτλος:

«Το τέχνασμα του Θεμιστοκλή»

Συγγραφή: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ-ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΠΙΤΖΕΛΕΡΗ

Εφαρμογή: ΜΑΡΙΑ ΤΣΟΥΜΑΡΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Το τέχνασμα του Θεμιστοκλή

Εφαρμογή σεναρίου

Μαρία Τσούμαρη

Δημιουργία σεναρίου

Παναγιώτα-Κυριακή Μπιτζελέρη

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία_Ελληνική_Γλώσσα

Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Δεκέμβριος 2012

Σχολική μονάδα

Διαπολιτισμικό Γυμνάσιο Ευόσμου

Διδακτική/θεματική ενότητα

Ενότητα 2^η: __Το τέχνασμα του Θεμιστοκλή

[Πλούταρχος, «Βίοι Παράλληλοι: Θεμιστοκλής» 12. 2 - 6 (διασκευή)]

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής ζώνης

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση)

Νέα Ελληνική Γλώσσα

Ιστορία

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Γεωλογία - Γεωγραφία

Εικαστικά

Περιβαλλοντικές Επιστήμες

Πληροφορική

III. Ημιτυπικές και άτυπες διαδικασίες εκπαίδευσης

Εκπαιδευτικές εκδρομές

Ερευνητικές Εργασίες – Project

Πολιτιστικά προγράμματα

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων με τη χρήση τεσσάρων φορητών υπολογιστών και σύνδεση στο διαδίκτυο.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο τάξης

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για τον μαθητή:

Εξοικείωση με την εργασία σε ομάδες, τη δημιουργία κειμένων και παρουσιάσεων σε υπολογιστή και την πλοήγηση στο διαδίκτυο, κατανόηση του νοήματος του αρχαίου κειμένου, εξοικείωση με την παραγωγή προσχεδιασμένου προφορικού λόγου και με την εκφραστική ανάγνωση.

Για τον δάσκαλο:

Δημιουργία ιστολογίου του μαθήματος, ενδεχόμενη συνεργασία με τον καθηγητή πληροφορικής για τη χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής και τη βοήθειά του σε όσους μαθητές τη χρειαστούν, διδασκαλία του νοήματος του κειμένου και επεξήγηση του ιστορικού του πλαισίου, ώστε οι μαθητές να έχουν κατανοήσει το απόσπασμα, εξάσκηση των μαθητών στο κειμενικό είδος του προσχεδιασμένου προφορικού λόγου και στην εκφραστική ανάγνωση.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη

Το σενάριο στηρίζεται

Παναγιώτα – Κυριακή Μπιτζελέρη. «Το τέχνασμα του Θεμιστοκλή», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα, Β Γυμνασίου, 2012.

Το σενάριο αντλεί

-

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές συνεργαζόμενοι σε ομάδες αφομοιώνουν βιωματικά το νόημα του κειμένου, καθώς εμπλέκονται σε διαθεματικές δραστηριότητες που σκοπό έχουν να αναδείξουν τη σχέση θεμάτων/ εννοιών που αναδεικνύονται από το συγκεκριμένο κείμενο με τη σύγχρονη πραγματικότητα, που ωθούν στην αξιοποίηση των γνώσεων/ δεξιοτήτων που αποκτούν από άλλα γνωστικά αντικείμενα και που συνδέουν το ιστορικό παρελθόν με το παρόν. Οι μαθητές, αρχικά, «ανακαλύπτουν» τους συσχετισμούς και διαμορφώνουν τα συμπεράσματά τους, ενώ σε επόμενη φάση του σεναρίου τα συμπεράσματα αυτά παρουσιάζονται στους συμμαθητές τους μέσω πολυτροπικών κειμένων.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το προτεινόμενο σενάριο κινείται στους άξονες του ρόμβου της γλωσσικής εκπαίδευσης (Κουτσογιάννης, 2012), στοχεύοντας να καλλιεργήσει συγκεκριμένες ταυτότητες στους μαθητές, ώστε να λειτουργούν κριτικά ως αυριανοί υπεύθυνοι πολίτες. Ο μαθητής συνειδητοποιεί ότι η ανθρώπινη σκέψη έχει θεμέλια που μένουν ακλόνητα στους αιώνες και μπορούν να αποτελέσουν οδηγό για το μέλλον. Μέσω των διαχρονικών μηνυμάτων και των διασυνδέσεων με διάφορους τομείς του επιστητού της σύγχρονης εποχής (τέχνη, πληροφορική, πολιτική) επιδιώκεται η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της ελεύθερης και υπεύθυνης προσωπικότητας. Εφαρμόζονται οι παιδαγωγικές αρχές της *βιωματικότητας* και της *αυτενέργειας*, ενώ καθ' όλη τη διάρκεια του σεναρίου οι μαθητές «επιλύουν» ένα πρόβλημα, που έχει τεθεί με τη μορφή (διλημματικού) ερωτήματος. Επιδιώκεται, επίσης, η *ανακαλυπτική*

μάθηση και η δημιουργία και ανάγνωση πολυτροπικών κειμένων (Cope & Kalantzis, 2000, Kress & van Leeuwen, 2001). Ο δάσκαλος παραμένει καθοδηγητής και συνεργάτης (Vygotsky).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να συνειδητοποιήσουν ότι στον πόλεμο δε μετρά μόνο η υπεροχή δυνάμεων ,αλλά και η στρατηγική ευφυΐα και τα τεχνάσματα. Να προβληματιστούν για το πώς αντιλαμβανόμαστε τον όρο «γενναιότητα» και για το πότε και πώς χαρακτηρίζεται κάποιος «γενναίος» και «ήρωας». Η χρήση τεχνάσματος και δόλου είναι πάντοτε «ανήθικη»;
- Να γνωρίσουν ένα σημαντικό επεισόδιο της ναυμαχίας της Σαλαμίνας και να κατανοήσουν πόσο σημαντικό ήταν για την έκβασή της. Να αντιληφθούν γενικότερα τους παράγοντες που επηρεάζουν το αποτέλεσμα μιας μάχης, τον ρόλο του γεωγραφικού αναγλύφου, τη διάταξη των στρατιωτών, τα τεχνάσματα κ.ά.
- Να κατανοήσουν τον ρόλο της προσωπικότητας του ηγέτη στην έκβαση των γεγονότων και να σκιαγραφήσουν το προφίλ του ικανού ηγέτη. Να συσχετίσουν τα συμπεράσματά τους με άλλες στρατιωτικές ή/ και πολιτικές ηγετικές προσωπικότητες του χθες αλλά και του σήμερα. Να διακρίνουν επαναλαμβανόμενα «λάθη» σε επιλογές ηγετών στην ιστορία.
- Να προβληματιστούν στο θέμα της προδοσίας. Να αναλογιστούν ποιοι παράγοντες συμβάλλουν στον χαρακτηρισμό ενός ανθρώπου ως προδότη και πόσο τελικά καθοριστικός μπορεί να είναι ο ρόλος του «προδότη» στην έκβαση των γεγονότων; Να αναρωτηθούν αν ένας προδότης θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ήρωας και υπό ποιες προϋποθέσεις και να διαπιστώσουν την ύπαρξη προδοτών στην πορεία της ιστορίας μέχρι σήμερα.

- Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της εκφραστικής ανάγνωσης στην πειστικότητα και κατά συνέπεια στην αποτελεσματικότητα ενός λόγου που εκφωνείται σε κοινό. Να γίνουν καλοί ακροατές.
- Να αντιληφθούν πόσο υποκειμενικά είναι τα θέματα που άπτονται ηθικών κρίσεων, αλλά και πόσο οι κρίσεις αυτές διαφοροποιούνται «εκ των υστέρων».
- Να μάθουν να συνεργάζονται και να λειτουργούν αποτελεσματικά σε ομάδες.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές/ μαθήτριες:

- Να δημιουργήσουν πολυτροπικά κείμενα.
- Να εξασκηθούν περαιτέρω στο κειμενικό είδος του προσχεδιασμένου προφορικού λόγου, αλλά και στην εκφραστική ανάγνωσή του. Να προσαρμόσουν το ύφος του λόγου τους στο απολογητικό κείμενο και να συνειδητοποιήσουν την επιρροή της μη λεκτικής επικοινωνίας στην εκφώνηση και πειστικότητα ενός προφορικού κειμένου.
- Να αξιολογήσουν την πειστικότητα του κειμένου των συμμαθητών τους, δηλαδή να σταθούν κριτικά απέναντι σε αυτό και, συνεπώς, στις ιδέες, απόψεις, αντιλήψεις που αυτό εκφράζει.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές/ μαθήτριες:

- Να είναι σε θέση να διαμορφώνουν άποψη χειριζόμενοι ποικίλες – και συχνά αντικρουόμενες - πληροφορίες και να διατυπώνουν τη γνώμη τους με επιχειρήματα.
- Να παίρνουν πρωτοβουλίες και να αυτενεργούν στην παραγωγή κειμένων που ενσωματώνουν νέες τεχνολογίες, αλλά και να τα κατανοούν και να στέκονται απέναντί τους κριτικά. Να παρουσιάζουν την εργασία τους αξιοποιώντας τις ΤΠΕ με ακρίβεια, σαφήνεια και λακωνικότητα.

- Να κρίνουν και να αξιολογούν τεκμηριωμένα θέσεις και απόψεις. Να συνειδητοποιούν τον υποκειμενισμό και τη διαφοροποίηση που μπορεί να υπάρχει. Να αποδέχονται τη διαφορετική άποψη. Να ασκηθούν στον εποικοδομητικό διάλογο.
- Να αξιοποιούν πληροφορίες από το διαδίκτυο. Να χρησιμοποιούν το ιστολόγιο για αναζήτηση κατευθύνσεων αλλά και ανάρτηση εργασιών. Να συνειδητοποιήσουν ότι το διαδίκτυο δεν είναι πάντοτε ασφαλής και έγκυρη πηγή πληροφοριών.

Διδακτικές πρακτικές

Οι διδακτικές πρακτικές συνοψίζονται στο Ε

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η παραδοσιακή διδασκαλία του κειμένου της κάθε ενότητας στην αρχαία ελληνική γλώσσα εστιάζει στη νοηματική απόδοση του κειμένου (μετάφραση) και στην εξέταση συντακτικών σχέσεων και γραμματικών φαινομένων που ο διδάσκων θεωρεί ότι πρέπει να επισημανθούν. Η έλλειψη χρόνου, η αποσπασματικότητα των κειμένων και η εξετασιοκεντρική αντιμετώπιση της ύλης (επεξεργασία με βάση τα ζητούμενα στην τελική αξιολόγηση: εξετάσεις Ιουνίου, ωριαίες γραπτές δοκιμασίες τριμήνων) περιορίζουν σημαντικά την εμβάθυνση στο νόημα του κειμένου, την επεξεργασία των εννοιών που αναδεικνύονται κατά περίπτωση και τη συσχέτισή τους με το σήμερα αλλά και με γνώσεις/ πεδία άλλων γνωστικών αντικειμένων.

Το συγκεκριμένο σενάριο στοχεύει να λειτουργήσει συμπληρωματικά στην κατανόηση του αρχαίου κειμένου και να προχωρήσει ένα βήμα παραπέρα, από τη νοηματική απόδοση στην επεξεργασία και στον ερμηνευτικό σχολιασμό των θεμάτων /εννοιών, χωρίς σημαντική απώλεια διδακτικού χρόνου και με χρήση των ΤΠΕ.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η επεξεργασία του αρχαίου κειμένου, ως προς την απόδοση και την ερμηνεία του, και η διαθεματική προσέγγισή του εντάσσεται στη σχολική ύλη του μαθήματος της

Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας σύμφωνα με το [Πρόγραμμα Σπουδών](#). Στη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση γίνεται προσέγγιση των νοηματικών αξόνων του κειμένου από τους μαθητές, οι οποίοι συμμετέχουν ενεργά και βιωματικά για να γνωρίσουν ένα σημαντικό επεισόδιο της ναυμαχίας της Σαλαμίνας, και βγάζουν συμπεράσματα για τον ρόλο των τεχνασμάτων στην έκβαση μιας μάχης, την ηγετική (στρατιωτική/ πολιτική) προσωπικότητα, τη διεξαγωγή μιας μάχης και την προδοσία στη συγκεκριμένη ιστορική περίοδο, αλλά και γενικότερα.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται για την παραγωγή πολυτροπικών κειμένων (παρουσιάσεις, βίντεο, μουσική, εικαστικά, ποιητικό ή πεζό κείμενο, εικόνα), γεγονός που καλλιεργεί τη δημιουργικότητα και τη φαντασία των μαθητών. Με την κατευθυνόμενη πλοήγηση στο διαδίκτυο σε ανοιχτά περιβάλλοντα και τη χρήση λογισμικών γενικής χρήσης, οι μαθητές διερευνούν διάφορες πηγές, συγκεντρώνουν πληροφορίες, τις αξιολογούν, αποδελτιώνουν τα χρήσιμα και κατόπιν αυτενέργειας αλλά και συνεργασίας – δυνατότητα που προσφέρει η χρήση ιστολογίου – «δημιουργούν» τη δική τους εργασία. Η προβολή και παρουσίαση των εργασιών και η συνακόλουθη ετεροαξιολόγησή τους συμβάλλει στην ανακαλυπτική μάθηση, στην εξαγωγή γενικότερων συμπερασμάτων – πολλές φορές μάλιστα και αντικρουόμενων – και, συνεπώς, στη σφαιρική προσέγγιση και ερμηνεία των νοηματικών αξόνων του κειμένου. Οπτικοποιώντας μάλιστα πληροφορίες (όπως π.χ. η διάταξη των στρατευμάτων σε μια μάχη) επιτυγχάνεται η εις βάθος κατανόηση και από μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Β΄ Γυμνασίου:

-Ενότητα 2: [Το τέχνασμα του Θεμιστοκλή](#)

-Ενότητα 7: [Ένας στοργικός ηγέτης](#)

Ιστορία Γ΄ Δημοτικού – Ενότητα 5: [Ο Τρωικός πόλεμος](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

[«Η ναυμαχία της Σαλαμίνας, 480 π.Χ.»](#) (από τις αρχαίες πηγές) [«Ελληνικός Πολιτισμός»: Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου - Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο]

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ιστοσελίδες

Γεδεών, Δ. (υποστρ/γος). [«Η μάχη του Μαραθώνα»](#), 27/04/2012 [πηγή: Γενικό Επιτελείο Στρατού]

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια]

Ελληνικός Πολιτισμός Η ναυμαχία της Σαλαμίνας 480 π.Χ. [Βίντεο-Χάρτες](#) [Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου - Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο]

[«Ευρυβιάδης, ο αρχηγός των δυνάμεων των Ελλήνων στον πόλεμο κατά των Περσών εισβολέων»](#) [πηγή: «Λόγιος Ερμής» - Ανεξάρτητο ιστολόγιο ενημέρωσης].

[«Ο Θεμιστοκλής»](#) [πηγή: Ιστοχώρος του Κ. Αθανασιάδη – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο]

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

«Βίοι Παράλληλοι: [Θεμιστοκλής-Κάμιλλος](#)»: σύντομη παρουσίαση των συγκεκριμένων βίων από την έκδοση «Πλούταρχος. Βίοι Παράλληλοι: Θεμιστοκλής – Κάμιλλος». 2006. Μετάφραση – πρόλογος - εισαγωγή - σχόλια: Γ. Ράπτης. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.

[2/12/2012]

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Το σενάριο εφαρμόστηκε σε ένα τμήμα της Β΄ τάξης του Διαπολιτισμικού Γυμνασίου Ευόσμου με εικοσιέξι μαθητές. Προηγήθηκε η ανάγνωση του εισαγωγικού σημειώματος και η επεξεργασία του κειμένου με στόχο τη νοηματική του απόδοση (δύο διδακτικές περίοδοι).

Προκαταρκτική Φάση

1 ώρα στην τάξη με διαδραστικό πίνακα.

Η διδάσκουσα αφιέρωσε μία ώρα για την εξοικείωση των μαθητών με το λογισμικό Παρουσίασης (PowerPoint), ώστε να μπορέσουν να ενσωματώσουν στην παρουσίασή τους ήχο, βίντεο, υπερσυνδέσμους κλπ, γιατί διαπίστωσε ότι οι γνώσεις τους περιορίζονταν μόνο στην εισαγωγή κειμένου και εικόνας.

Κατόπιν η διδάσκουσα ανακοίνωσε στους μαθητές τους τίτλους των Φύλλων Εργασίας και οι μαθητές χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες ανάλογα με την προτίμησή τους. Η διδάσκουσα φρόντισε ώστε σε κάθε ομάδα να υπάρχει ένας τουλάχιστον μαθητής εξοικειωμένος αρκετά με τη χρήση Η/Υ. Ζήτησε, επίσης, από όσους μπορούν να φέρουν στο σχολείο τον προσωπικό τους φορητό υπολογιστή, για την εφαρμογή του σεναρίου στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, καθώς δεν μπόρεσε να εξασφαλιστεί το εργαστήριο πληροφορικής. Δύο παιδιά ανταποκρίθηκαν τελικά και χρησιμοποιήθηκαν και άλλοι δύο φορητοί υπολογιστές του σχολείου, οι οποίοι όμως λειτουργούν με OpenOffice (συνολικά τέσσερις). Αυτό δημιούργησε προβλήματα συμβατότητας, καθώς τα παιδιά δεν μπορούν να αναγνώσουν ή να επεξεργαστούν στο σπίτι τους εργασίες που είχαν παραχθεί στο σχολείο.

Α΄Φάση (

2 ώρες στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων με τέσσερις φορητούς υπολογιστές και σύνδεση στο διαδίκτυο και 2 ώρες στην τάξη με χρήση διαδραστικού πίνακα.

Οι μαθητές άνοιξαν το Φύλλο Εργασίας με το όνομα της ομάδας τους και το διάβασαν. Έλαβαν την οδηγία να επιλέξουν ως τρόπο παρουσίασης των εργασιών τους το λογισμικό Παρουσίασης (PowerPoint). Η κάθε ομάδα βρήκε πληροφορίες για το θέμα της και συνέθεσε μια παρουσίαση.

Ομάδα 1: Γενναιότητα vs Στρατιωτικό Τέχνασμα

Τα μέλη της ομάδας περιέγραψαν το τέχνασμα του Θεμιστοκλή και το συνέκριναν με το τέχνασμα του Οδυσσέα.. Αναφέρθηκαν στην περιγραφή του κάθε τεχνάσματος, στον εμπνευστή του, τον λόγο για τον οποίο προέβη σε αυτή την απάτη και το αποτέλεσμα (αν τελικά δικαιώθηκε η επιλογή του ή όχι). Τοποθετήθηκαν επίσης ως

ομάδα με επιχειρήματα για το αν το τέχνασμα συμπληρώνει ή αναιρεί τη γενναιότητα σε μια μάχη.

Ομάδα 2: Ναυμαχία της Σαλαμίνας

Η ομάδα βρήκε πληροφορίες για τη ναυμαχία της Σαλαμίνας (χρόνος, τόπος, αντίπαλοι, έκβαση, χάρτες). Οι μαθητές αναζήτησαν στο διαδίκτυο χάρτες, φωτογραφίες, αλλά και πληροφορίες για το γεωφυσικό ανάγλυφο των περιοχών. Τα μέλη της ομάδας προσπάθησαν να αναπαραστήσουν τη ναυμαχία, αναφέρθηκαν στο σκεπτικό της παράταξης των αντίπαλων στόλων, στην τελική έκβασή και στο πού μπορεί να οφείλεται αυτή. Τοποθετήθηκαν, επίσης, με επιχειρήματα ως ομάδα υπέρ ή κατά της επιλογής της Σαλαμίνας από τον Θεμιστοκλή.

Ομάδα 3: Σίκιννος vs Εφιάλτης

Οι μαθητές συνέλεξαν στοιχεία από το διαδίκτυο για τον Εφιάλτη και το Σίκιννο. Παρουσίασαν την «προδοσία» τους, αλλά και τις συνθήκες υπό τις οποίες αυτή συνέβη. Προσπάθησαν να συγκρίνουν τα δύο πρόσωπα, τον Σίκιννο και τον Εφιάλτη, και τα κίνητρά τους. Εξέφρασαν, επίσης, με επιχειρήματα ως ομάδα την άποψή τους για το εάν ο Σίκιννος έχει προδώσει τους Πέρσες ή όχι.

Ομάδα 4: Θεμιστοκλής: ο ηγέτης

Οι μαθητές ασχολήθηκαν με την παρουσίαση της προσωπικότητας του Θεμιστοκλή. Συνέλεξαν πληροφορίες για τον Θεμιστοκλή ως άνθρωπο και ως ηγέτη, αναδεικνύοντας τόσο τις θετικές κρίσεις (Θουκυδίδης) όσο και τις αρνητικές (Ηρόδοτος), καθώς και παραλληλίζοντάς τον με μία άλλη ιστορική προσωπικότητα της επιλογής τους. Τοποθετήθηκαν επίσης με επιχειρήματα ως ομάδα στο θέμα «ποια θεωρούνται βασικά χαρακτηριστικά ενός ικανού ηγέτη τότε και σήμερα;».

Οι ομάδες αποθήκευσαν τα αρχεία τους στο φάκελό τους και τις απέστειλαν με μήνυμα στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο κάθε μέλους της ομάδας.

Το επόμενο δίωρο στην τάξη έγιναν οι παρουσιάσεις των εργασιών στην ολομέλεια. Μετά την προβολή των παρουσιάσεων των ομάδων, ακολούθησε σύντομη συζήτηση καθώς και τοποθέτηση και της ολομέλειας στα διλημματικά ερωτήματα που τέθηκαν.

Η διδάσκουσα αξιολόγησε τις παρουσιάσεις ως προς την επάρκεια των πληροφοριών αναφορικά με τα ζητούμενα των Φύλλων Εργασίας. Χαρακτηριστικό είναι, βέβαια, πως στις παρουσιάσεις τους οι μαθητές δεν συμπεριέλαβαν ήχο και μόνο μια ομάδα (η Β) επιχείρησε να εισαγάγει βίντεο με υπερσύνδεσμο, αλλά απέτυχε.

Στο τέλος οι μαθητές χωρίστηκαν σε τέσσερις νέες ομάδες, οι οποίες αποτελούνταν από ένα μέλος των προηγούμενων ομάδων. Στις νέες ομάδες ανατέθηκε το [Κοινό Φύλλο Εργασίας](#) της Β΄ Φάσης ως εργασία στο σπίτι. Συγκεκριμένα τους ζητήθηκε να αναλάβουν την υπεράσπιση του Θεμιστοκλή (τον οποίο υποτίθεται ότι κατηγορούν οι πολιτικοί του αντίπαλοι για προδοσία της πατρίδας, λόγω του στρατιωτικού τεχνάσματος που χρησιμοποίησε), συνθέτοντας ένα κείμενο απολογία, που θα εκφωνούσαν στην ολομέλεια της τάξης. Τους δόθηκε η οδηγία κάθε μαθητής να χρησιμοποιήσει το υλικό που συγκέντρωσε από την προηγούμενη του ομαδική εργασία και να συνθέσει ένα επιχείρημα: ο συντονιστής κάθε νέας ομάδας είχε την ευθύνη για τη σύνθεση της τελικής «απολογίας».

Β΄ Φάση

1 ώρα στην τάξη

Οι μαθητές δούλεψαν με κοινό Φύλλο Εργασίας στο σπίτι τους και συνέθεσαν ένα κείμενο-απολογία, που θα εκφωνούνταν θεωρητικά στο αθηναϊκό δικαστήριο. Κατά τη διάρκεια εκφώνησης της απολογίας κάθε ομάδας, οι μαθητές, ως άλλοι ένορκοι, αποφάσιζαν για το αν αθώνουν ή όχι το Θεμιστοκλή. Η διαδικασία χαρακτηρίστηκε από έντονη συμμετοχή των μαθητών που απηύθυναν καταιγισμό ερωτήσεων στους απολογούμενους, αν και η κρίση των ενόρκων ήταν περισσότερο συναισθηματική παρά ουσιαστική. Καταδίκασαν την ομάδα με τη στερεότερη απολογία, ίσως γιατί πήρε πρώτη τον λόγο, αλλά και γιατί θεώρησαν τον τόνο της απολογίας «προσβλητικό». Μια άλλη ομάδα (η 2^η), αν και συνέθεσε το κείμενό της σε γ' πρόσωπο, θεωρώντας πως έπρεπε να υπερασπιστεί τον Θεμιστοκλή και όχι να απολογηθεί ως Θεμιστοκλής, τροποποίησε προφορικά το κείμενό της και το

μετέτρεψε σε πρωτοπρόσωπο. Η 4^η ομάδα δεν συνέταξε γραπτά την εργασία της και επέλεξε να παρουσιάσουν τα μέλη της την απολογία με προετοιμασμένο προφορικό λόγο· η απολογία τους ήταν πρόχειρη αλλά αξιοπρεπής συρραφή επιχειρημάτων που είχαν ήδη παραθέσει οι άλλες ομάδες.

Η διδάσκουσα αξιολόγησε διαμορφωτικά το σύνολο της διαδικασίας ως προς την επαρκή αξιοποίηση των πληροφοριών που είχαν στη διάθεσή τους οι μαθητές από την Α΄ Φάση του σεναρίου. Διαπίστωσε πως η οργάνωση επιχειρημάτων είναι μια δεξιότητα που δεν έχουν ακόμη κατακτήσει οι μαθητές της Β Γυμνασίου, που κινούνται περισσότερο διαισθητικά παρά οργανωμένα.

Συμπερασματικά, η εφαρμογή του σεναρίου ήταν επιτυχημένη ως προς την επίτευξη των στόχων του. Οι μαθητές συμμετείχαν με προθυμία και προσέγγισαν βιωματικά και κριτικά το αρχαίο κείμενο.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α' Φάση

ΟΜΑΔΑ 1: Γενναιότητα vs Στρατιωτικό Τέχνασμα

- Να ανοίξετε τον φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Να διαβάσετε ξανά το κείμενο της [Ενότητας 2](#) στο Ψηφιακό Σχολείο για να θυμηθείτε το νόημά του.
- Να περιγράψετε το τέχνασμα του Θεμιστοκλή σε μία παράγραφο. Ποιο ακριβώς ήταν το τέχνασμα και ποιο σκοπό εξυπηρετούσε;
- Να πλοηγηθείτε στις ακόλουθες ιστοσελίδες και να συγκεντρώσετε πληροφορίες για τον Δούρειο Ίππο. Ποιο ήταν το τέχνασμα σε αυτήν την περίπτωση, ποιος ο εμπνευστής του και ποιο σκοπό εξυπηρετούσε; Πέτυχε τελικά το σκοπό του; Τελικά πιστεύετε ότι το στρατιωτικό τέχνασμα συμπληρώνει ή αναιρεί τη γενναιότητα σε μία μάχη;
  - [Τρωικός πόλεμος _ Ο Δούρειος ίππος και η καταστροφή της Τροίας](#)
  - [Δούρειος Ίππος](#)
- Να εκτυπώσετε το υλικό σας για κάθε μέλος της ομάδας και να αποθηκεύσετε την παρουσίασή σας στο φάκελό σας.

ΟΜΑΔΑ 2: Ναυμαχία της Σαλαμίνας

- Να ανοίξετε το φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Να διαβάσετε ξανά το κείμενο της [Ενότητας 2](#) στο Ψηφιακό Σχολείο για να θυμηθείτε το νόημά του.
- Να πλοηγηθείτε στις ακόλουθες ιστοσελίδες και να καταγράψετε τις πληροφορίες που θα βρείτε σχετικά με τη ναυμαχία της Σαλαμίνας και τη μάχη του Μαραθώνα. Πότε έγιναν οι μάχες; Σε ποια περιοχή βρίσκεται το πεδίο των μαχών; Ποιοι ήταν οι βασικοί αντίπαλοι και ποιο το αποτέλεσμα της κάθε μάχης; Να εμπλουτίσετε το υλικό σας με χάρτες, φωτογραφίες και πληροφορίες για το γεωφυσικό ανάγλυφο και τη θέση των περιοχών αυτών. Μπορείτε να συμπεριλάβετε πληροφορίες που αφορούν εκείνη την εποχή αλλά και το σήμερα, καθώς και έργα τέχνης που έχουν ως πηγή έμπνευσης τα γεγονότα. Τελικά πιστεύετε ότι δικαιώνεται ο Θεμιστοκλής για την επιλογή της Σαλαμίνας ή όχι και γιατί;
  - [Σαλαμίνα 480 π.Χ.](#) Τα γεγονότα σύμφωνα με το Διόδωρο τον Σικελιώτη
  - [Η ναυμαχία της Σαλαμίνας 480 π.Χ.](#)
[Χάρτες, Η ναυμαχία της Σαλαμίνας 480 π.Χ.](#)
  - [Η Μάχη του Μαραθώνα](#)
- Να εκτυπώσετε το υλικό σας για κάθε μέλος της ομάδας και να αποθηκεύσετε την παρουσίασή σας στο φάκελό σας.

ΟΜΑΔΑ 3: Σίκιννος vs Εφιάλτης

- Να μπειτε στο ιστολόγιο της τάξης και να ανοίξετε το φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Να διαβάσετε ξανά το κείμενο [Ενότητας 2](#) στο Ψηφιακό Σχολείο για να θυμηθείτε το νόημά του.
- Να πλοηγηθείτε στις ακόλουθες ιστοσελίδες και να συλλέξετε στοιχεία για τον Σίκινο και τον Εφιάλτη. Σε ποιες συγκυρίες έλαβε χώρα η «προδοσία» τους και ποια ήταν ακριβώς η πράξη τους; Τι θα είχε συμβεί κατά τη γνώμη σας, εάν δεν είχαν λάβει αυτή την πρωτοβουλία; Τελικά πιστεύετε ότι ο Σίκιννος έχει προδώσει τους Πέρσες με τη συμπεριφορά του ή όχι και γιατί;
  - [Σίκιννος](#)
  - [Εφιάλτης ο Ευρυδήμου](#)
- Να εκτυπώσετε το υλικό σας για κάθε μέλος της ομάδας και να αποθηκεύσετε την παρουσίασή σας στο φάκελό σας.

ΟΜΑΔΑ 4: Θεμιστοκλής: ο ηγέτης

- Να μπειτε στο ιστολόγιο της τάξης και να ανοίξετε το φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Να διαβάσετε ξανά το κείμενο της [Ενότητας 2](#) στο Ψηφιακό Σχολείο για να θυμηθείτε το νόημά του.
- Να πλοηγηθείτε στις ακόλουθες συνδέσεις και να συλλέξετε πληροφορίες για την προσωπικότητα του Θεμιστοκλή, ως ανθρώπου και ως ηγέτη. Ποιος αρχαίος συγγραφέας (ο Ηρόδοτος ή ο Θουκυδίδης) είναι θετικά προσκείμενος στο Θεμιστοκλή και ποιος όχι; Πώς παρουσιάζεται στην κάθε πηγή; Να επιλέξετε έναν πολιτικό ή/ και στρατιωτικό ηγέτη από την αρχαία και τη νεότερη ιστορία (Μέγας Αλέξανδρος, Λεωνίδας, Κολοκοτρώνης, Περικλής κ.ά.) και να σκιαγραφήσετε την προσωπικότητά του. Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές εντοπίζετε με το ήθος του Θεμιστοκλή; Μπορείτε να ανατρέξετε και στην [Ενότητα 7](#) του σχολικού σας εγχειριδίου. Τελικά ποιο πιστεύετε ότι είναι το προφίλ του ικανού ηγέτη σήμερα;
  - [Ο Θεμιστοκλής](#)
  - [Ευρυβιάδης](#)
  - «Βίοι Παράλληλοι: [Θεμιστοκλής - Κάμιλλος](#)»
- Να εκτυπώσετε το υλικό σας για κάθε μέλος της ομάδας και να αποθηκεύσετε την παρουσίασή σας στο φάκελό σας.

Β' ΦΑΣΗ

Κοινό Φύλλο Εργασίας

Οι πολιτικοί αντίπαλοι του Θεμιστοκλή τον κατηγορούν για προδοσία. Εσείς, ως Θεμιστοκλής, καλείστε να ετοιμάσετε ένα κείμενο – απολογία, που θα εκφωνήσετε στον αθηναϊκό δικαστήριο, για να υποστηρίξετε την επιλογή σας και να δηλώσετε «Αθώος». Το κείμενό σας στο Κύριο Μέρος του πρέπει να αποτελείται από τέσσερις παραγράφους. Στην κάθε παράγραφο θα αναπτύξετε ένα επιχείρημα, σχετικό με τις πληροφορίες που συλλέξατε στις τέσσερις ομάδες που βρισκόσασταν στην προηγούμενη φάση της δραστηριότητας. Πιο συγκεκριμένα, η 1^η παράγραφος θα αναπτύσσει τη θέση «το στρατιωτικό τέχνασμα δεν ακυρώνει τη γενναιότητα». Η 2^η θα περιλαμβάνει τα πλεονεκτήματα της ναυμαχίας στη Σαλαμίνα συγκεκριμένα. Στην 3^η θα γίνεται λόγος για την αναγκαιότητα της διαμεσολάβησης του Σίκιννου και στην 4^η για το ήθος και τη φιλοπατρία του Θεμιστοκλή. Η ομάδα πρέπει να εκφωνήσει στο τέλος ένα κείμενο - απολογία με ενιαίο ύφος και ξεκάθαρα επιχειρήματα, προκειμένου να πείσει τους ενόρκους του δικαστηρίου, δηλαδή τους υπόλοιπους συμμαθητές σας.

Στο τέλος, οι ένορκοι θα ψηφίζουν Αθώος ή Ένοχος για τον Θεμιστοκλή. Κατά τη διάρκεια των παρουσιάσεων θα είναι βοηθητικό να κρατάτε σημειώσεις στα ζητήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω, για να είστε σε θέση να τεκμηριώσετε τη γνώμη σας.

Z. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο μπορεί να επεκταθεί με το σχεδιασμό μιας εκπαιδευτική εκδρομής στο μέρος που έγινε η ναυμαχία (Σαλαμίνα) και την επιτόπια έρευνα του φυσικού αναγλύφου της περιοχής. Μπορεί ακόμη να αποτελέσει αφορμή για ένα πολιτιστικό Project που θα «τρέξει» σε όλα τα τμήματα του σχολείου και να γίνουν παρουσιάσεις σε κεντρική εκδήλωση ή κάποια δημόσια «αντιπαράθεση» (debate) (π.χ. προφίλ ικανού ηγέτη, προδοσία κ.λπ.)

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Στην παρούσα εφαρμογή του σεναρίου προστέθηκε μια εισαγωγική φάση εξοικείωσης των μαθητών με τη λειτουργία του λογισμικού παρουσίασης (PowerPoint), ώστε να μπορέσουν να το χρησιμοποιήσουν για να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους στην Α΄ Φάση. Αυτό το γεγονός συνέπτυξε τον διαθέσιμο χρόνο εφαρμογής. Για τον λόγο αυτό δόθηκε η δραστηριότητα της Β΄ Φάσης ως εργασία στο σπίτι και αφιερώθηκε μία ώρα για την παρουσίασή της στην ολομέλεια της τάξης.

Η εφαρμογή του σεναρίου ήταν επιτυχημένη και κινητοποίησε το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των παιδιών. Ωστόσο οι μαθητές της Β΄ Γυμνασίου δεν είναι συνηθισμένοι στην άρθρωση επιχειρημάτων και συχνά περιέπιπταν σε λογικά σφάλματα ή κατέφευγαν σε γενικόλογες κρίσεις.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cope, B. & M. Kalantzis (eds). 2000. *Multiliteracies. Literacy Learning and the Design of Social Futures*. London: Routledge.

Δανασσής – Αφεντάκης, Αντ. Κ. 1992. *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική - Θεματική της Παιδαγωγικής Επιστήμης: Παιδαγωγική ανθρωπολογία - Παιδαγωγική ηθική*. Αθήνα: Δανασσής – Αφεντάκης Αντώνιος.

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας,

<http://www.greek->

[language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html](http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html) [2/12/2012]

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ, 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Kress, G. 2000. «Σχεδιασμός του γλωσσικού προγράμματος σπουδών με βάση το μέλλον», *Γλωσσικός Υπολογιστής* 2, 111-124.

Kress, G. & T. van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. Λονδίνο: Arnold.

Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

[2/12/2012]